

Høgskolen i Gjøviks notatserie, 2012 nr. 1

**Samarbeid om kunnskapsbasert praksis
i Undervisningssykehjemmet**

Solveig Struksnes

Avdeling for helse, omsorg og sykepleie

Høgskolen i Gjøvik
2012

ISSN: 1890-5196

ISBN: 978-82-93269-10-6

INNHOOLD

BAKGRUNN	3
HENSIKT OG PROBLEMSTILLING	4
PLANLEGGING	4
Rammer og metodisk tilnærming	4
Utvalg	5
GJENNOMFØRINGSFASEN	6
Etiske overveielser	7
EVALUERING AV PROSJEKTET	8
Søkeaktivitet hos studenter og veiledere	8
Veiledernes erfaringer	9
Studentenes erfaringer	11
Oppsummering	11
REFERANSER	13
Vedlegg 1: Samtykkeskjema, veiledere	14
Vedlegg 2 : Invitasjon	15
Vedlegg 3: Før-test, sykepleiere	16
Vedlegg 4: Logg for studenter og veiledere	17

BAKGRUNN

Høgskolen i Gjøvik og Haugtun omsorgssenter har gjennom mange år hatt et tett samarbeid om utdanning av sykepleiestudenter og ulike utviklingsprosjekter. Som resultat av aktivt og systematisk arbeid med fagutvikling i institusjonen fikk Haugtun omsorgssenter i 2008 status som Undervisningssykehjemmet i Oppland. I strategi og handlingsplan for omsorgssenteret beskrives som satsingsområde ”å etablere en lærende organisasjon ved å implementere kunnskapsbasert praksis og videreføre tid til refleksjon”. En lærende organisasjon kan beskrives som en organisasjon der alle kontinuerlig øker sin evne til å skape resultater som de virkelig ønsker å oppnå, der organisasjonen oppmuntrer til nye måter å tenke på, der den kollektive visjonen om å skape det beste er satt i fokus, og der alle kontinuerlig lærer hvordan en lærer sammen (Senge, 2007).

Parallelt med dette arbeidet i kommunen har det også skjedd en utvikling i utdanningsinstitusjonene med økende grad av fokus på kunnskapsbasert praksis. Begrepet kunnskapsbasert praksis omfatter forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukerkunnskap (Nortvedt, 2007). Spesielt den forskningsbaserte kunnskapen har sykepleiere liten tradisjon for å anvende i sin kliniske praksis.

Høgskolen i Gjøvik har de siste årene arbeidet for å utvikle lærernes og studentenes evne til å søke relevante forskningsresultater og vurdere disse kritisk. Studentene stimuleres til å søke problemstillinger i praksis, og søke gyldige databaser for

På initiativ fra Undervisningssykehjemmet i Oppland, ble Høgskolen i Gjøvik invitert til et samarbeidsprosjekt som involverer alle ansatte ved Haugtun omsorgssenter og studentene som har sine kliniske studier i institusjonen i løpet av 2010. En ønsket å utvikle en arbeidsform som stimulerer studenter og ansatte i sykehjemmet til å arbeide kunnskapsbasert i sitt daglige arbeid.

Prosjektet bygger på prinsipper fra aksjonsforskning og aksjonslæring (Reason og Bradbury, 2008). En grunnleggende holdning i slike studier er at det bygger på samarbeid mellom to likeverdige parter. Hensikten med samarbeidet er å gjennomføre en intervensjon (aksjon) som skal bidra til å utvikle ny kunnskap eller endret atferd i et fellesskap. Et sosiokulturelt læringssyn ligger til grunn, i tillegg til at å arbeide kunnskapsbasert i stor grad handler om å lære gjennom problembasert- eller problemorientert - pedagogisk metodikk. Problemstillinger som oppleves av ”de lærende” (studenter og helsepersonell) skal skape nysgjerrighet og motivasjon for å gjøre kunnskapssøk i vitenskapelig litteratur, og å anvende denne til å videreutvikle praksis.

HENSIKT OG PROBLEMSTILLING

Hensikten med dette pilotprosjektet var at sykepleiestudenter og ansatte ved Haugtun omsorgsenter skulle bli kjent med kunnskapsbasert praksis som begrep og arbeidsform, og prøve ut en modell for å implementere dette i daglig arbeid i institusjonen.

Prosjektittel ble følgelig ”Samarbeid om kunnskapsbasert praksis i Undervisningssykehjemmet”.

PLANLEGGING

En prosjektgruppe ble etablert, bestående av leder for Undervisningssykehjem, to avdelingsledere og representant for sykepleierne ved hver avdeling. Høgskolens representant deltok i prosjektgruppen og ble utpekt som prosjektansvarlig. En veileder fra Høgskolen ga veiledning i planleggingsfasen, med hensyn til metode. Prosjektgruppen møttes tre ganger i høstsemesteret, for detaljplanlegging av gjennomføringen.

Rammer og metodisk tilnærming

De aktuelle praksisperiodene var VPH 3012, praksisperiode for studenter i siste år av utdanningen og VPS 1002, med studenter i sitt første studieår og sin

første praksisperiode. VPH 3012 ble gjennomført ukene 1-11 2010. VPS 1002 pågikk ukene 14-24 2010.

En ønsket i størst mulig grad å benytte allerede etablerte møteplasser, strukturer og arbeidsformer i samarbeidet mellom Høgskole og sykehjem. Dette dreide seg om:

Daglig veileders ukentlige veiledningstime med studenten. Haugtun sykehjem har deltatt i et studentprosjekt som har resultert i en ny modell for veiledning av sykepleiestudenter, kalt SVIP (Styrket veilederkompetanse i praksis) (Struksnes et al., 2008; Rosenvinge et al., 2010). Kort beskrevet handler denne om at daglige veiledere i praksis gjennomfører mål, midt- og sluttvurdering av studenten, og ellers å avsette ukentlig én time veiledning med studenten.

Høgskolelektors tre møter med daglige veiledere i løpet av én praksisperiode. Fokus i veiledningsgruppene er utfordringer knyttet til veiledning og vurdering av studentene. Sykepleierne ved Haugtun omsorgssenter føler etter hvert økt trygghet i den nye veilederrollen som er utviklet gjennom SVIP-modellen. En ønsket derfor gjennom det aktuelle prosjektet å dreie veiledningsgruppene mot temaet 'kunnskapsbasert praksis', både ift. fag og studentveiledning.

Ukentlig refleksjonstid i avdelingen. Som del av utviklingen mot å være en lærende organisasjon har Haugtun undervisningssykehjem etablert regelmessige møteplasser for refleksjon for personalet. To dager i uka på hver avdeling er det satt av 45 minutter til refleksjon. De som er på arbeid den dagen deltar i refleksjonsstunden.

Månedlig sykepleiermøte for omsorgssenteret. Denne møteplassen ble også vurdert som relevant for det aktuelle prosjektet.

Utvalg

Begge avdelingene ved Haugtun omsorgssenter deltok i prosjektet. Det arbeider totalt 15 sykepleiere i disse sykehjemsavdelingene.

Praksisperioden VPH3012 inkluderte 5 studenter og 5 daglige veiledere. VPS1002 inkluderte 11 studenter og 12 daglige veiledere.

Det var vesentlig at alle sykepleiere i undervisningssykehjemmet deltok i kompetanseheving og undervisning i forbindelse med prosjektet. Ikke alle ville ikke få ansvar for den daglige veiledningen av studenter i denne perioden, men det var en del av målsettingen at flest mulig skulle få mulighet til å delta i undervisning og veiledning i forbindelse med de etablerte møteplassene som er nevnt over. Utvalget som representerer informantene i prosjektet var imidlertid studentene og utvalgte daglige veiledere.

Studentene ble valgt ut etter vanlige prosedyrer av Høgskolens praksiskonsulent. Prosedyren består av tre trinn. 1) De som har særtildeling etter Høgskolens retningslinjer tildeles plass først. 2) Loddtrekning avgjør rekkefølge for å velge praksis-sted for de resterende studentene. 3) Studentene velger ønsket praksis-sted ut fra de plassene som er igjen. Studentene i utvalget må derfor sies å være representativt for populasjonen av sykepleiestudenter med hensyn til bakgrunn, erfaring og skoleprestasjoner.

Daglige veiledere ble valgt ut av avdelingsledere, også etter framgangsmåte som vanligvis benyttes ved de respektive avdelingene. Veilederne ga skriftlig samtykke til å delta i prosjektet (Vedlegg 1).

GJENNOMFØRINGSFASEN

Daglige veiledere og studenter ble samlet i Høgskolen før praksisperioden (Vedlegg 2). Hensikten var å gi deltagerne en innføring i

- 1) planene for prosjekt – gjennomføring
- 2) begrepet kunnskapsbasert praksis
- 3) kildesøk i databaser

Deltagerne fylte ut en ”før-test” (Vedlegg 3), som var tenkt som en informasjon til prosjektleder om hvilken erfaring veilederne hadde i forhold til aktiv bruk av forskningsbasert kunnskap i sin kliniske hverdag.

Daglige veiledere brukte refleksjonsgruppen på arbeidsplassen som utgangspunkt for å finne konkrete spørsmål eller ”undringer” relatert til egen praksis. Det ble også laget en ”undringstavle” ved den enkelte enhet, for å stimulere personalet til å reflektere over problemstillinger de møter i det daglige arbeidet.

Daglige veiledere presenterte aktuelle problemstillinger for studenten. I løpet av de to første praksisukene samarbeidet de om å velge en problemstilling, og startet søk etter forskningsbasert kunnskap om temaet. En planla at de ukentlige veiledningstimene kunne være ramme for dette arbeidet.

Student og daglig veileder noterte i en logg (Vedlegg 4) etter hver veiledningstimet. Her noterte de Studenten gjorde rede for kunnskapsgrunnlaget i en skriftlig oppgave, og presenterte deretter denne for personalet i avdelingen.

Det var et ønske at personalet skulle bli inspirert til å anvende den forskningsbaserte kunnskapen til å reflektere over egen praksis og eventuelt starte endringsarbeid.

Høgskolelektor bidro med støtte ift. kildesøk etter avtale med student og daglig veileder. Daglige veiledere fikk også tilbud om veiledning av høgskolelektor ift. temaet ”kunnskapsbasert praksis”.

Etiske overveielser

En tilstrebet frivillighet i forhold til utvelgelse av aktuelle daglige veiledere. De ble imidlertid informert om prosjektet i henhold til forskningsetiske retningslinjer, og signerte en samtykkeerklæring (Vedlegg 1). Siden dette dreide seg ompedagogisk videreutvikling av et eksisterende undervisningsopplegg, og ikke påla studentene oppgaver og krav ut over det som er beskrevet i undervisningsplanen, var det ikke relevant å innhente samtykke fra studentene til å delta i prosjektet.

Det påla imidlertid prosjektansvarlige å informere involverte studenter skriftlig og muntlig om eventuelle konsekvensene prosjektet ville kunne få for dem.

EVALUERING AV PROSJEKTET

Evaluering av prosjektet ble gjennomført gjennom fokusintervjuer med studentgruppen og daglige veiledere. En hadde fokus på læringsutbytte, og vurdering av hvordan denne arbeidsformen eventuelt kan etableres som en permanent modell. Det ble gjort notater under fokusintervjuet. Oppsummering av notatene ble presentert for deltagerne, og bekreftet.

I tillegg suppleres evalueringen av data fra studenters og veilederes logger, og studentenes ukesrefleksjoner.

Evalueringen presenteres i to deler: veiledernes erfaringer og studentenes erfaringer. Ulikheter med hensyn til om praksisperioden var VPS eller VPH beskrives under samme overskrift.

Søkeaktivitet hos studenter og veiledere

Loggene synliggjør stor bredde, og stort engasjement i forhold til kildesøk. Engasjementet vises gjennom omfattende utvalg av søkeord, både på norsk og engelsk.

Flertallet av studentene har funnet flere problemstillinger, og gjort mange flere søk enn det som var obligatorisk arbeidskrav i praksisperioden. Veilederne har vist engasjement gjennom kommentarene.

Databaser som ble anvendt var primært funnet via kunnskapsegget.no, hvor de største og mest anerkjente databasene som er relevante for helsefaglig forskning er lagt inn. Studentene viser evne til å veksle mellom de ulike nivåene av publikasjoner- fra systematiske reviews til presentasjon av fagprosedyrer. Det ble i liten grad søkt på enkeltstudier, både av førsteårs- og tredjeårsstudentene.

Alle studentene presenterte kunnskapen de hadde funnet for ansatte ved avdelingen de var tilknyttet. De fleste presentasjonene hadde forelesningsform, hvor formidling av kunnskapen var sentral. Noen temaer ble presentert som en oppfordring til diskusjon om etiske vurderinger – eksempelvis et tema som handlet om pasientens mulighet for å røyke i institusjonen.

Enkelte av veilederne benyttet den innhentede kunnskapen til å justere gjeldende praksis .

Tabellen under er en oversikt over temaer som ble søkt på gjennom praksisperiodene:

ALS – sykdomskunnskap og sykepleiefaglige utfordringer
Amputasjoner (underekstremiteter)- rehabilitering
Ascites ved cancer, behandling og sykepleie
Atypisk Parkinsons sykdom
Bruk av Jelonet
Brukermedvirkning
C-vitamin-inntak i forbygging av Alzheimer
Demens- frontallapp
Demens- Lewy-body demens
Demens- Vaskulær
Diabetes og infeksjoner
Ernæring- jern og C-vitaminer
Ernæring og sårbehandling
MRSA Mikrobiologisk kunnskap og mitteregimer
Palliativ sykepleie - Retningslinjer for å avstå fra HLR
Pseudomembranøs kolitt
Risperidon og alzheimer
Røyking på sykehjemmet – etiske og juridiske aspekter
Terminal pleie- Livsforlengende behandling med væske og ernæring
Trykksår ved demens
Tvang og tvangstiltak- psykiatri

Veiledernes erfaringer

Veilederne beskriver studentenes oppgave i forhold til kildesøk som en tilleggsaktivite i praksisperiodent. Dette oppleves også som ekstra arbeid for veilederne. Det ”henger over oss”, hevdes det i fokusintervjuene. Veilederne ønsker heller å benytte tiden til ”vanlig refleksjonstid” med studenten.

Kildesøk har gått på bekostning av den tette oppfølgingen av studentens utvikling i klinisk praksis.

Det hevdes imidlertid at de sannsynligvis har brukt mye tid på kildesøk fordi de er ”nybegynnere”. Opplæringen veilederne hadde i kildesøk før oppstart av praksis fikk mange positive tilbakemeldinger. Veilederne hevder at de var ”avhengige av det de hadde lært der” for å kunne bidra noe i studentens arbeid. Det gjorde at de ble ”mer likestilt” studenten de skulle veilede, spesielt tredjeårs-studenten. ”Før-testen” (Vedlegg som ble besvart

Gjennom prosessen de to praksisperiodene ble det avdekket ønske om tilgang til PPS og fronter i forbindelse med studenters praksisstudier. De opplevde at det var behov for å ha tilgang til samme informasjon og kunnskapskilder som studentene. Mangel på arbeidsstasjon med pc med muligheter for søk ble etterlyst. Det var til tider vanskelig å finne skjermets plass å sitte for å gjennomføre kildesøk.

Kapasiteten i forhold til arbeidsstasjoner ble økt noe i løpet av prosjektperioden, men PPS og Fronter-tilgang viser seg å være en lenger prosess å avklare.

Veilederne ga uttrykk for at de var imponert over studentenes arbeid og engasjement. . Studentene ble raskt veldig flinke til å søke. Dette handlet både om søketeknikk, og evne til å finne og avgrense relevante problemstillinger.

Veilederne opplevde at de ble stimulert til å diskutere holdning til endring av rutiner ut fra forskningsbasert kunnskap. Et utsagn fra veileder var at det ga en mulighet til kritisk tankegang i forhold til ”hvorfør virker ikke dette...?”

Konklusjonen til veilederne var at denne arbeidsformen for å implementere forskningsbasert kunnskap i praksis var tidkrevende, selv om de tok med i vurderingen at de var utrente i kildesøk. Det ble hevdet at dette gjerne kunne være en studentoppgave i fremtiden, også, men at de som sykepleiere ikke har anledning til å støtte studentens arbeid i stor grad som forventet i dette prosjektet.

Studentenes erfaringer

Tre erfaringer med denne modellen for gjennomføring av praksis pekte seg ut fra det studentene beskrev i fokusintervjuene: 1)nyttig med trening i kildesøk, 2) opplevelse av å gjøre noe av betydning for praksis og 3) god forberedelse til bacheloroppgaven.

I fokusintervjuene uttrykte studentene at de hadde fått ”et løft” i forhold til å finne kilder. Tredjeårsstudentene hevdet at de ikke hadde fått tilstrekkelig undervisning eller trening i dette. Mange var usikre på hva ”kildekritikk” innebærer. Dette hadde de nå fått diskutert med veiledere og kontaktlærer.

Resultatet av kildesøkene ble presentert for de ansatte i avdelingen, og problemstillingen ble diskutert med både veileder og resten av kollegiet. Studentene opplevde at de ble lyttet til, og noen erfarte også at praksis ble diskutert i forhold til den kunnskapen studenten hadde funnet.

Studentene hevdet at trening i kildesøk var en flott forberedelse til arbeidet med bacheloroppgaven. Det ble hevdet at ”dette kunne forbedre kvaliteten oppgaven betraktelig, om en sammenligner med det jeg kunne prestert før praksisperioden”.

Oppsummert har arbeidet med finne forskningsbasert kunnskap i praksisperioden bidratt positivt i studentens læring.

Oppsummering

Prosjektet var å betrakte som et pilotprosjekt , hvor hensikten var todelt: Sykepleiestudenter og ansatte ved Haugtun omsorgsenter skulle bli kjent med kunnskapsbasert praksis som begrep og arbeidsform, og en ønsket å prøve ut en modell for å implementere dette i daglig arbeid i institusjonen.

Første hensikt ble oppnådd, og den kompetansen de involverte fikk gjennom prosjektperioden er varig.

Med hensyn til del to av hensikten, ser det ikke ut til at dette er en arbeidsform som deltagerne vil anbefale som en permanent modell for gjennomføring av praksis. Det oppleves som nyttig at studentene kan brukes i

arbeidet med å søke kunnskap om problemstillinger som er relevante for avdelingen. Det oppleves imidlertid som vanskelig å skulle veilede og bruke tid sammen med studenten i forhold til dette, så lenge det oppleves som en ”studieoppgave”.

Institusjonen arbeider parallelt med å utvikle kunnskapsbasert praksis, men dette er da ikke knyttet til studentenes praksisperioder og deres læringsbehov.

En har derfor grunn til tro at kompetansen i studentenes praksisarena vil øke i tiden fremover. På sikt vil derfor studentenes arbeidskrav i praksisperioden trolig harmonisere bedre med gjeldene praksis i sykehjemmet enn det som er tilfelle i dag.

REFERANSER

Nortvedt, M. W. (2007) *Å arbeide og undervise kunnskapsbasert: en arbeidsbok for sykepleiere*. Oslo: Norsk sykepleierforbund.

Reason, P. og H. Bradbury (2008) *The SAGE handbook of action research: participative inquiry and practice*. London: SAGE.

Rosenvinge, E. mfl. (2010) *Videreføring av SVIP-modellen i sykehjem i Gjøvik kommune*. Høgskolen i Gjøviks rapportserie, b. 2010 nr. 8. [Gjøvik]: Skolen.

Senge, P. M. (2007) *Forandringens formationer: utfordringerne i at bevare fremdriften i den lærende organisation*. Århus: Klim.

Struksnes, S. mfl. (2008) *Utvikling av veiledningsmodell for praksisstudier i sykehjem: et prosjektsamarbeid mellom Gimle sykehjem, Haugtun omsorgssenter, Hovli sykehjem, Lillehammer sykehjem, Østre Toten sykehjem og Høgskolen i Gjøvik*. Høgskolen i Gjøviks rapportserie, b. 2008 nr. 4. [Gjøvik]: Skolen.

Vedlegg 1: Samtykkeskjema, veiledere

Avdeling for helse, omsorg og sykepleie
Seksjon for sykepleie

Samtykke

Jeg er informert om gjennomføring av "prosjektet "Samarbeid om kunnskapsbasert praksis i undervisningssykehjemmet" i tilknytning til sykepleiestudenters praksisperiode ved Haugtun omsorgssenter i 2010.

Jeg er videre informert om at jeg deltar i et prosjekt hvor hensikten er å utvikle en samarbeidsform mellom sykepleiere og Høgskolen, med fokus på fagutvikling hos personalet og studentens læring.

Prosjektet medfører at studenten og jeg i samarbeid fordyper oss i en problemstilling fra egen kliniske praksis, ved å søke forskningsbasert kunnskap om denne. Ukentlig refleksjonstime avsettes til dette.

Daglig veiledning og vurderingssamtaler med studenten gjennomføres som vanlig.

Jeg samtykker imidlertid i å delta i et fokusintervju etter endt prosjektperiode. Data fra dette intervjuet vil benyttes i evaluering av prosjektet, og presenteres i prosjektrapporten. Data vil anonymiseres. Jeg er kjent med at dette intervjuet er frivillig, og at jeg kan trekke meg fra å delta i dette uten ytterligere begrunnelser.

Gjøvik,/.....- 2010

.....

Veileders signatur

Vedlegg 2 : Invitasjon

”Samarbeid om kunnskapsbasert praksis i Undervisningssykehjemmet”

VELKOMMEN TIL ”KICK-OFF”!

Du er valgt ut som veileder for sykepleiestudenter ved Haugtun omsorgssenter, og i forbindelse med samarbeidsprosjektet ”Kunnskapsbasert praksis i Undervisningssykehjemmet” er du invitert til Høgskolen i Gjøvik

onsdag 4. November kl. 09.00

09.00-11.00	Kildesøk i databaser. Undervisning og øvelser med bibliotekar Karen Marie Øvern
11.00-11.30	Kaffe m.m. i kantina
11.30-12.30	”Rundtur” i simuleringslaboratoriet.
12.45-13.30	Kunnskapsbasert praksis – praktisk gjennomføring
13.45-14.30	Studentveiledning i prosjektperioden- dialog om detaljer i planleggingen

Vi møtes i G-bygget (hovedbygningen) ved Høgskolen, der biblioteket er.

”HJEMMELEKSE ” før onsdagen: Tenk ut en problemstilling eller ”undring” knyttet til ditt daglige arbeid med beboere på Haugtun. Får beboeren ”riktig” behandling og pleie ift. diagnose/problem? Hvordan gjøres ulike sykepleieprosedyrer på kunnskapsbasert måte?

Eller rett og slett:

”Varför är det på detta viset?”

Vedlegg 3: Før-test, sykepleiere

I OPPSTARTEN AV PROSJEKTET ØNSKER VI Å FÅ SVAR PÅ NOEN SPØRSMÅL OM DIN ARBEIDSSITUASJON, OG DIN OPPFATNING AV HVA KUNNSKAPSBASERT PRAKSIS OMFATTER I DIN KLINISKE PRAKSIS.

	*sett kryss under alternativet du synes stemmer best				
	Stemmer helt	Stemmer	Stemmer delvis	Stemmer ikke	Stemmer absolutt ikke
Jeg synes jeg har en faglig utfordrende jobb					
Jeg har daglig hatt flere faglige spørsmål jeg har lurt på de siste tre ukene					
Det meste av sykepleieoppgaver ved min avdeling kan gjøres forsvarlig med erfaringsbasert kunnskap					
Vi diskuterer daglig faglige spørsmål ved min avdeling					
Jeg slår ofte opp i fagbøker for å finne ut av faglige problemstillinger					
Jeg spør ofte legen om svar på faglige spørsmål					
Jeg er godt kjent med bruk av pc og internett					
Jeg har ofte søkt fagkunnskap på internett i løpet av den siste måneden					
Jeg vet hvor jeg finner pålitelig fagkunnskap på internett					
Jeg kjenner minst to anerkjente databaser med forskningsbasert kunnskap i sykepleie					
Med kunnskapsbasert praksis mener jeg.....	Stikkord:				

Vedlegg 4: Logg for studenter og veiledere

LOGG UKE

	STUDENT	VEILEDER
AKTIVITET (TEMA?SØKEORD?)		
TEMA STIKKORD IFT. HVA DERE ”KOM INN PÅ”		
RESULTATER? KONSEKVENSER FOR PASIENTER? KOLLEGAER?		